

Votre Programme Matmidim – Chiour GUIMEL
Parashat Vayéh'i – du 27 au 31 Décembre 2020

ת"סד

Matmidim
Programme d'étude Mondial

Sujet de la semaine :

**Les quantités pour les
Birkot Hanéhénin**

Cette semaine, le sujet d'étude porte sur **Les quantités fixées pour les Birkot Hanéhénin** (bénédictions de consommation).

Nous commencerons par étudier la source de ces Brah'ot. Puis nous nous pencherons sur les quantités nécessaires pour pouvoir réciter les Brah'ot avant et après consommation.

Cette souguia est la première partie, la semaine prochaine nous développerons d'autres points concernant les Birkot Hanéhénin.

Bon Limoud sur Matmidim !

Tephila avant le Limoud

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שלא יאָרע דְבַר תְּקֵלָה עַל יְדֵי, וְלֹא אֶכְשַׁל בְּדַבֵּר הַלְכָה, וְיִשְׁמְחוּ בִּי חֲבֵרֵי, שֶׁלֹּא אִמְרַ עַל טִמְא טְהוֹר וְלֹא עַל טְהוֹר טִמְא, וְלֹא עַל מִתָּר אֲסוּר וְלֹא עַל אֲסוּר מִתָּר, וְלֹא יִכְשְׁלוּ חֲבֵרֵי בְּדַבֵּר הַלְכָה וְאֶשְׁמַח בָּהֶם. כִּי יִי יִתֵּן חֲכֵמָה מִפִּי דְעַת וְתִבְוֹנָה. גַּל עֵינֵי וְאֲבִיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ.

Tephila après le Limoud

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אלהינו ואלהי אבותינו, שֶׁשְׁמַתָּ חֲלָקִי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ. וְלֹא שְׁמַתָּ חֲלָקִי מִיּוֹשְׁבֵי קְרִנּוֹת. שְׂאֲנִי מִשְׁכִּימִים וְהֵם מִשְׁכִּימִים. אֲנִי מִשְׁכִּים לְדַבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מִשְׁכִּימִים לְדַבְרֵים בְּטָלִים. אֲנִי עֹמֵל וְהֵם עֹמְלִים. אֲנִי עֹמֵל וּמְקַבֵּל שְׂכָר וְהֵם עֹמְלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שְׂכָר. אֲנִי רֹץ וְהֵם רְצִים. אֲנִי רֹץ לַחַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם רְצִים לְבָאָר שְׁחַת. שְׁנֹאֲמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרְדִם לְבָאָר שְׁחַת. אֲנִשִּׁי דְמִים וּמְרָמָה לֹא יִחְצוּ יְמֵיהֶם, וְאֲנִי אֲבַטַח בְּךָ.

Programme du Dimanche

1. La source des Birkot Hanéhénin

Etudier la Mishna (rapidement) et la Guemara suivante avec les trois Tosfot indiqués concernant les différentes possibilités de source, dont l'une serait MiHatorah apparemment, ce qui soulève plusieurs questions (Il n'est pas nécessaire de s'attarder sur les Dinim Néta Révai etc...)

Rachi (ד"ה אלא סברא הוא) comprend-il que la Svava donnée en fin de Guemarra concerne la Brah'a Ah'arona aussi ?

D'après la conclusion de la Guemara a-t-on encore besoin de la Drasha de Kodesh Hiloulim ? (lié à la question précédente ...)

כיצד מברכין פרק שישי ברכות לה.

כיצד מברכין לא שייך להקשות תנא היכא קאי דקמני כיצד כדפריך בריש מכילמין (ד' ג.) משום דהכא סברא הוא לברך כדמסיק בגמרא דאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה אי נמי י"ל דקאי אמתני' דמי שמתו (ד' כ:) דקמני בעל קרי מברך לאחריו ואינו מברך לפניו והכי נמי שייך הכא לברך על כל דבר ודבר ע"כ קאמר הכא כיצד מברכין:

אחריה וחדר אב"ה. ימינה למה לי קרא הא צפ"ב דקדושין (ד' נד:) גמרינן קדש קדש ממעשר שני א"כ ילף ממעשר שני וי"ל אי לא קרא דהלולים הוה אמינא דאדרבה ילף לחומרא קדש קדש משביעית ואין לו פדיון. עוד פי' רבינו חיים כהן אי מהתם הוה אמינא כי מעשר שני ממש ודוקא בזמן שמעשר שני נוהג כמו בשנה ראשונה ושניה ורביעית וחמישית לשמטה נוהג חלול אבל שלישית וששית שמעשר עני דוקא אימא לא קמ"ל חלולים: **שארין** אומרים שירה אלא ע"ה דין. פירוש אין אומרים שירה על שום אכילת מוצא כגון זריקת דמים: ונסוך המים כי אם על היין אבל ודאי מצינו שירה בלא יין כגון הלל שבשחיטת פסחים: (תמיד נשחט ד' גד.) [ע"ש בחוספות]:

כיצד מברכין וכו' חוץ מן היין. שמתוך חשיבותו קבעו לו ברכה לעצמו וכן הפת: **בורא מיני דשא**. לפי שיש בכלל פרי האדמה דשאים חרעיים כגון קטניות ורבי יהודה בעי היכר ברכה לכל מין ומין: **גמ' קדש הלולים**. בנטע רבעי כתיב ומשמע שני הלולים טעון באכילתו כשחאלנו בשנה הרביעית שהוא מותר באכילה: האי מיבעי ליה. הלולים לשון חלולים חד מינייהו אתא לאורויי אחליה והדר אכליה הוילאהו לחולין ע"י פדיון אס באת לאוכלו חוץ לירושלים ומד ללמדך שלא נאמרה תורת רבעי אלא בכרם שגא' קדש הלולים דבר שמהללין בו טעון חלול וזהו יין: **שארין אומרים**. הלויים שיר של קרבן במקדש אלא על היין כשמוסקין נכסי מוצא: **הניחא למ"ד כו'**. כולה סיומא דפרכא הוא וה"ק הניחא הא דילפת ברכה מהכא למאן דתני נטע רבעי דאית ליה כל פירות האילן בתורת רבעי ולא דריש מהכא דבר דטעון הלול טעון חלול אייתר ליה חד הלול לברכה: **מאי איכא למימר**. הא מיבעי ליה למדרש שאין חלול אלא במקום הלול: **חד פני כרם רבעי**. בכל מקום שיש במשנה נטע רבעי תני איהו כרם: **הניחא אי יליף ג"ש**. דריש למלתיה בג"ש ואייתר ליה חד הלול לברכה: **אשקתן לאחריו**.

כיצד מברכין על הפירות על פירות האילן הוא אומר בורא פרי העין חוץ מן היין שעל היין הוא אומר בורא פרי הגפן ועל פירות הארץ הוא אומר בורא פרי האדמה חוץ מן הפת שעל הפת הוא אומר המוציא לחם מן הארץ: **ועל הירקות** הוא אומר בורא פרי האדמה רבי יהודה אומר בורא מיני דשאים: **גמ' מנא ה"מ** דתנו רבנן: **קדש הלולים לה'** מלמד שמעונים ברכה לפניהם ולאחריהם מכאן אמר ר"ע אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיברך והאי קדש הלולים להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה חד דאמר רחמנא: **אחליה והדר אכליה ואידך דבר המעון שירה טעון חלול ושאינו טעון שירה אין טעון חלול וכדר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן** דאמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן מנין השאין אומרים שירה אלא על היין שנאמר: **ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המושמת**

כדאשכחן בצרכת המזון דכתיב ואכלת ושבעת וברכת (דברים ט): חייב בעוללו. וכרמך לא תעולל (ויקרא יט). אזוהו עוללות כל שאין להן פסיגין לא כתף ולא נטף^ט אלא שורה יחידית של ענבים: קמה סוכית. דאשכחן דאזרכה רחמנא ברכה דכתיב תאכל זה לחם וגו' (דברים ט) וסמיך ליה ואכלת ושבעת וברכת: **לד מוצה**. יין לנפכים וסלת למנחות: **ו' מינין**. האמורים בארץ חטה ושעורה וגו' (שם ט) ובתרייהו כתיב ואכלת ושבעת וברכת: **שן טעונים בכורים**. דהכי אמרינן במנחות (פ"ט ד' פד): נאמר כאן ארץ^ט כי באתי אל הארץ (דברים ט) ונאמר להלן ארץ חטה ושעורה^ט מה להלן שנת הארץ אף כאן שנת הארץ: **אלא סברא הוא**. דלתריווייהו אית להו פירכא למאן דתני כרם ויליף ברכה מז' המינים איכא פירכא שכן טעונים בכורים ולמאן דתני נטע רבעי איכא למפרכי המינה מידי דבר נטיעה דלאו בר נטיעה מנגן אלא סברא הוא דכיון דנהנה לרין להודות למי שבראס: **מעל**. כנהנה מן ההקדש דכתיב לה' הארץ ומלואה כדאמרינן לקמן: **ט' לאחר ברכה**. הרי היא לפני אדם: גזל

אלהים ואנשים אם אנשים משמח אלהים במה משמח מכאן שאין אומרים שירה אלא על היין הניחא למאן דתני ונטע רבעי אלא למאן דתני כרם רבעי מאי איכא למימר דאתמר ר' חייא ור' שמעון ברבי^ט חד תני כרם רבעי וחד תני נטע רבעי ולמאן דתני כרם רבעי הניחא אי יליף ג"ש דתניא ר' אומר נאמר כאן^ט להוסיף לכם תבואתו ונאמר להלן^ט ותבואת הכרם מה להלן כרם אף כאן כרם אייתר ליה חד הלול לברכה ואי לא יליף גזרה שוה ברכה מנא ליה ואי נמי יליף גזרה שוה אשכחן לאחריו לפניו מנין הא לא קשיא דאתיא בקל וחומר^ט כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן אשכחן כרם שאר מינין מנין דיליף מכרם מה כרם דבר שנהנה וטעון ברכה אף כל דבר שנהנה טעון ברכה איכא למפרכי מה לכרם שכן חייב בעוללות קמה תוכיח מה לקמה שכן חייבת בחלה כרם יוכיח^ט וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן דבר שנהנה וטעון ברכה אף כל דבר שנהנה טעון ברכה מה להצד השוה שבהן יש בו צד מזבח ואתי נמי זית דאית ביה צד מזבח חזית מצד מזבח אתי והא בהדיא כתיב ביה כרם דכתיב^ט ויבער מגדיש ועד קמה ועד כרם זית אמר^ט רב פפא^ט כרם זית אקרי כרם סתמא לא אקרי מ"מ קשיא מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח אלא דיליף לה משבעת המינין מה שבעת המינין דבר שנהנה וטעון ברכה אף כל דבר שנהנה טעון ברכה מה לשבעת המינין^ט שכן חייבין בבכורים ועוד התינה לאחריו לפניו מנין הא לא קשיא דאתי בקל וחומר כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לכ"ש ולמאן דתני נטע רבעי הא תינה כל דבר נטיעה דלאו בר נטיעה כגון בשר ביצים ודגים מנא ליה אלא סברא הוא אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה: ת"ר^ט אסור לו לאדם שיהנה מן העוה"ז בלא ברכה^ט וכל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה מעל מאי תקנתיה ילך עביד ליה הא עביד ליה איסורא אלא אמר רבא ילך אצל חכם מעיקרא וילמדנו ברכות כדי שלא יבא לידי מעילה

ולמאן דתני כרם רבעי וכו'. ועמה קיימא לן דרבעי נוהג אף בח"ל מיהו בכרם נוהג ולא בשאר אילנות דכל המיקל בארץ הלכה כמותו בח"ל^ט וכרם רבעי זומן הוא^ט מחללין על^ט שוה פרוטי^ט ושוחקו ומטילו לנהר וכן מפורש בשאלמות דרב אחאי

[פרשת קדושים סימן ק]:
ואתי נמי זית במה הצד. וא"ת איכא למפרכי מה להלד השוה שכן חייבים בלקט דפרט בכרם היינו לקט משא"כ בזית דאין בו לקט וי"ל דניחא ליה למפרכי פירכא אפי' יהא הלד השוה משוה למימי זית מיניה מ"מ קאמר דשאר מינים לא ידע מיניה: **תינה** לאחריו. דעיקר ברכה לאחריו כדכתיב ואכלת ושבעת וברכת: **לפניו** כב"ש. לאו ק"ו הוא דאס כן מהא ברכה דלפניו מדאורייתא ולעיל פרכי מי שמחו (דף סא). משמע גבי בעל קרי דלאו דאורייתא הוא ואפי' רבי יהודה לא פליג אלא משום דשאלן כהלכות דרך ארץ (שם ד' כג.)^ט:
דבר שאין גודלו מן הקרקע. כגון צמר וחלב. וא"ת מאי אכירא צמר אפילו ירקות נמי לא אכירא^ט ליה וי"ל דאיכא למימר קמה מוכיח ולפי' רש"י ניחא דגריס דלאו בר נטיעה מנין וליכא למימר דאתא משאר אילנות דאיכא למפרכי מה להנין שכן חייבים בפירא: **אלא** סברא הוא אסור לאדם שיהנה בו. וקרא דנסיב לעיל אסמכתא בעלמא והגמרא היא סבור מתחלה דלמוד גמור הוא: כאן

Programme du Lundi

Etudier le Tslah' pour comprendre :

- comment la Guemara peut émettre la possibilité que les Birkot Hanéhénin soient MinHatorah,
- comprendre les paroles de Rabi Akiva qui ne parle pas de Brah'a Ah'rona alors que c'était le sujet de Tana Kama, et de plus ne rajoute apparemment aucun h'idouch dans ses propos.

צל"ח מסכת ברכות דף לה עמוד א

שם מנא ה"מ וכו'. הא ודאי שלא נעלם מסוגיא זו משנה דפרק מי שמתו [לעיל כ' ע"ב] ועל המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו, א"כ מוכח שברכה לפניו היא מדרבנן, אלא שהיה סבור דאף דתנא דהתם סבר שהיא מדרבנן תנא דידן על כרחך סבר שהיא מן התורה, דמדתנא כיצד מברכין וקשה תנא היכא קאי ועל כרחך אקרא קאי, והקשה מנא הני מילי, והתרצן מסיק דסברא הוא, וג"כ שייך למתני כיצד מברכין כמ"ש התוס' בד"ה כיצד. ובזה ניחא מה דמסיק אלא סברא הוא וכו', ומי הכריחו לומר סברא הוא, והיה די באמרו אלא דרבנן הוא, וכמה ברכות תיקנו חכמים בלי סברא זו, וברכת המצות יוכיח דאף דלאו ליהנות ניתנו תיקנו חכמים ברכה לפנייהם. ולפי מה שכתבתי ניחא, כיון דעיקר הקושיא מנה"מ הוא מדתני כיצד, הוצרך לשנויי דכיצד קאי על הסברא

שם מכאן אמר ר' עקיבא אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיברך. לפי המתבאר בכל האי סוגיא יותר מוקמינן קרא על ברכה שלאחריו ממה שנוקמי על ברכה לפניו, וכדמקשה באמת אשכחן לאחריו וכו'. ולפי זה יש לדקדק דאף דמסקינן במסקנא דכל זה אסמכתא בעלמא וחייב הברכות הוא מסברא, מ"מ לפי מה דמסמיך לה ר"ע אקרא, למה אסמכיה אברכה שלפניו היה ליה למסמך אברכה שלאחריו, וכך הוה ליה למימר מכאן אמר ר"ע כל דבר שטעום אדם חייב לברך ברכה לאחריו. וכבוד המנוח מחותני הרב הגאון המפורסם מוהר"ר מאיר בומסלא צלה"ה הרגיש בזה, ותירץ דמשום דקאמר אסור לטעום, וטעימה היינו אפילו כל שהוא, משום הכי נקט ברכה שלפניו, משא"כ ברכה שלאחריו טעון שיעור, ודפח"ח

ואמנם אכתי יש לדקדק, ואטו ברייתא זו בשיעורין מיירי, הלא רק בגוף חיוב הברכה מיירי, וא"כ היא גופא קשיא למה נקט טעימה ונקט ברכה שלפניו, הוה ליה למימר לאכול ולמימר כל דבר שאדם אוכל חייב לברך לאחריו. ואמנם גברא רבה אמר מלתא חייבים אנחנו למשכוני נפשין אדרב ולחזק דבריו. דודאי ר"ע טעימה אתי לחדש, דהרי בלא"ה קשה מה חידש ר' עקיבא בדבריו יותר מת"ק דברייתא, דהרי גם ת"ק קאמר שטעונים ברכה לפנייהם ולאחרייהם, וא"כ ר"ע לסייע בא הוה ליה למתני וכן אמר ר"ע, אבל אמרו מכאן אמר ר"ע, משמע שבא לחדש דבר חדש. ועל כרחך צ"ל שהת"ק קאמר שטעונים ברכה לפנייהם ולאחרייהם, והשוה ברכה לפנייהם לברכה שלאחרייהם, וא"כ הוה אמינא שגם בשיעור הם שוים, לכן בא ר"ע לחדש שברכה לפנייהם אין לה שיעור אפי' לטעום אסור קודם שיברך

ואמנם גוף הדבר דברכה ראשונה הוא גם על פחות מכשיעור, ניחא לפי המסקנא דסברא הוא אסור ליהנות מעוה"ז בלי ברכה, וגם כל שהוא הנאה היא, אבל לפי ההוה אמינא שברכות הם מן התורה, היא גופא קשיא מה נשתנה ברכה שלפנייה מברכה שלאחריה, ולמה זו צריכה שיעור וזו אינה צריכה שיעור. ונראה דסברת ההוה אמינא שמן התורה שניהם שוים דצריכים שיעור, אלא שחכמים גזרו שלא יטעום כלום עד שיברך לפנייה גזירה שמא יאכל כשיעור, וגזירה זו שייכא בברכה שלפנייה, אבל בברכה שלאחריה אם אכל פחות מכשיעור לא שייך למיגזר, לכן אין חיוב ברכה אחרונה פחות מכשיעור אפילו מדרבנן. ושוב מצאתי בכסף משנה פ"ג מהל" ברכות הל' י"ב שכתב ג"כ טעם זה שמברך על כל שהוא שמא ימלך לאכול יותר

ובזה אפשר לתרץ מה שנתקשינו [ד"ה מנא ה"מ] איך היה הוה אמינא שברכה לפניה היא מן התורה, א"כ איך שנינו בפרק מי שמתו בבעל קרי שעל המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו, ואם אידי ואידי דאורייתא מאי שנא לפניו ומאי שנא לאחריו. ולפי מה שכתבתי ניחא, דבעל קרי מברך על המזון לאחריו מיירי שכבר אכל כדי שביעה ונתחייב בברכת המזון מן התורה ושוב ראה קרי מברך כדת של תורה, אבל לא לפניו שהרי לפניו היינו שכבר הוא בעל קרי, א"כ יאכל פחות מכשיעור ולא יבוא לידי חיוב דאורייתא, ואף שיהיה עליו חיוב דרבנן לא יברך. ולקמן [ד"ה ודע דבמסקנא] יבואר עוד

פני יהושע מסכת ברכות דף לה עמוד א

(Optionnel, il ressemble au Tslah')

בגמרא מנא הני מילי. לכאורה יש לתמוה דמעיקרא מאי ס"ד כלל דהנך ברכות דמתניתין דאיירי בברכות שלפני אכילה דהוה מדאורייתא וכי אפשר לומר כן דהא תנינן להדיא במתניתין דפרק מי שמתו [לעיל כ' ע"ב] דבעל קרי מברך לאחריו ואין מברך לפניו ואין שום טעם לחלק ביניהם אלא לפי שברכת המזון מדאורייתא משא"כ לפני המזון שהוא מדרבנן כדמסקינן להדיא שם בגמרא וא"כ דאפילו ברכת הפת הוי מדרבנן מכל שכן באינך, ונראה בזה דהשתא הוי ס"ד דעל כרחך האי תנא דמתניתין דהכא סובר דהנך ברכות הוי מדאורייתא דאל"כ קשה תנא היכא קאי כקושיית תוס' דהא השתא לא הוי ס"ד [הא] דמתרצים תוס' בתירוץ ראשון ולא הוי ניחא נמי למימר דקאי אמתני' דמי שמתו דקתני מברך לאחריו ואינו מברך לפניו דא"כ הוי ליה לפרש כיצד מברכין לאחריו ועוד דלפניו מיהו הוה ליה למיתני תחלה על הפת הוא אומר כיון דעל המזון דהתם קאי דמיירי בפת, אלא על כרחך דתנא אקרא קאי משום דכולי ברכות דקתני הכא הוי מדאורייתא ואף על גב דמתניתין דפרק מי שמתו סובר דברכות שלפניו לא הוי אלא מדרבנן מ"מ בלא"ה הך מתני' דהתם לא אתיא אליבא דכו"ע דהא איכא כמה תנאי בפרק שלשה שאכלו (דף מ"ח ע"ב) דסברי דברכת המזון שלפניו הוי מדאורייתא וא"כ מקשה שפיר אתנא דמתני' דקתני כיצד משמע דהוי מדאורייתא ומנה"מ

Autre explication des paroles de Rabi Akiva par le Rachach :

רש"ש מסכת ברכות דף לה עמוד א

גמרא דת"ר קדש הלולים מלמד כו' לפניהם ולאחריהם מכאן אר"ע אסור כו' קודם שיברך. נ"ל דר"ע לשיטתיה לקמן (מ"ד א') במשנה דאפילו אכל שלק כו' מברך אחריו ג' ברכות. דס"ל ואכלת ושבעת קאי אכל מיני אכילה. וא"כ ברכה דלאחריהם נלמד משם. ומכאן א"צ ללמוד רק הברכה דלפניהם

Un peu de Moussar ... (optionnel) :

אליה רבה סימן רב

א) גרסינן [ב"ק ל ע"א] האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דברכות. ולכאורה תמוה דמשמע מי שלא קיים אותן חסיד הוא דלא מקרי אבל רשע נמי לא מקרי, הא כתיב [משלי כח, כד, ועיין ברכות לה ע"ב] חבר הוא לאיש משחית, אלא ר"ל שלא יסמוך על הכלל ו שאמר (על) שהכל יצא אלא ילמוד מילי דברכות לברך על כל מין ברכה השייך לו, וכתב בכתבי האר"י [עיי' שער המצות פ' עקב] זה לשונו, הפוטר עצמו בברכות שהכל הרי זה בכלל בור שקללוהו חז"ל [ברכות כ ע"ב] ע"כ

Programme du Mardi

Définir comment les Richonim ont compris la Maskana (conclusion) de la Guemara pour savoir si les Birkot Hanéhénin ou certaines d'entre elles sont MinHatora ou Miderabanan

Revoir les Tosfot

רבינו חננאל

ואסיקנא למאן דתני כרם
רבעי, שבעת המינין טעונין
ברכה לפניהם ולאחריהם,
לאחריהם מן התורה
ולפניהם מקל וחומר.
ולמאן דתני נטע רבעי, כל
גדולי קרקע טעונין ברכה
מן התורה ושאר דברים
סברא הוא שאסור לאדם
שיטעום כלום קודם שיברך.

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף לה עמוד א

קל וחומר כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן, ולא קל וחומר ממש הוא דאלו כן שבעת המינין יהיו טעונין ברכה לפניהן מן התורה ואנן תנן לעיל בפ' מי שמתו [כ' ב'] גבי בעל קרי ועל המזון מברך לאחרי ואינו מברך לפניו וטעמא משום דלאחריו הוי דאורייתא לפניו לא הוי אלא מדרבנן כדאיתא התם בגמרא ואפילו לר' יהודה דאמר מברך לפניהם ולאחריהם היינו משום דסבירא ליה דבעל קרי מותר בהם משום דעשאום כהלכות דרך ארץ כדאיתא התם אלא משום דלא סלקא הא שמעתא לא דייקין בה כולי האי

הכי גרסינן בכל הספרים סברא הוא אסור לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה, כלומר בכולהו בין מידי דבר נטיעה ובין מידי דלאו בר נטיעה ובין למאן דתני נטע רבעי ובין למאן דתני כרם רבעי ליכא דטעון ברכה לא לפניו ולא לאחריו מן התורה אלא שבעת המינים בלבד שהן טעונין לאחריהן מן התורה הא שאר מינין בין לפניהן בין לאחריהן אין טעונין כלל אלא מסברא וקרא אסמכתא בעלמא

רא"ש מסכת ברכות פרק ו' סימן א

גמ' ת"ר קדש הלולים לה' מלמד שטעון ברכה לפניו ולאחריו מכאן אמר ר"ע אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיברך מסקינן דמסברא ידעינן שאסור לו לאדם שיהנה מן העוה"ז בלא ברכה וקרא אסמכתא בעלמא הוא ועיקר קרא בא לנטע רבעי [...]

רבינו יונה מסכת ברכות דף כד עמוד ב

כיצד מברכין על הפירות וכו' דרך התלמוד לדקדק בלשון כיצד לאיזה דבר חוזר כי הוא אינו נופל אלא על דבר שהוזכר מתחילה והכא חוזר למאי דאמרי' בפירקא קמא (ד' יא א) שלא לחתום אינו רשאי לחתום וקאמר עלה בגמרא כגון ברכת הפירות והמצות ואחר שפי' ענין שאר הברכות של ק"ש ותפלה שואל עכשיו ברכת הפירות שאינו יכול לחתום בה בברכה איזהו נוסח שלה

[...]

גמ' קדש הלולים לה' מלמד שטעון ברכה לפניו ולאחריו וכו' כלומר מדקאמר הלולים דמשמע ב' הלולים שמעינן דצריך ב' ברכות ואין זה אלא אסמכתא דודאי מן התורה אפי' שבעת המינין שטעונין ברכה לאחריהם מן התורה דכתיב ואכלת ושבעת וברכת אינם טעונים ברכה מן התורה לפנייהם אלא מדרבנן

2. Les quantités qui rendent H'ayav de Birkat Néhénin

Pouvez-vous prouver que cette Guemarra concerne la Brah'a Ah'arona ? (réponses à travers les Richonim)

לח: כיצד מברכין פרק שישי ברכות

אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא רבי יוחנן היכי מברך על זית מליה יכיון דשקילא לגרעיניה

בצר ליה שיעורא אמר ליה מי סברת כזית גדול בעינן כזית בינוני בעינן (והא איכא) וההוא דאייתו לקמיה דרבי יוחנן זית גדול הוה דאע"ג דשקלוגה לגרעינותיה פש ליה שיעורא ⁶דתנן "זית שאמרו לא קמן ולא גדול אלא בינוני" ⁷זהו אגורי ואמר רבי אבהו

(suite
דף לט.)

רש"י

בצר ליה שיעורא. וגבי ברכת פירות הארץ אכילה כתיבא ⁸ ואכילה כזית: כזית שאמרו. לענין שיעור כל אכילות: אגור בסוכו. מוזמן

תוס'

בצר ליה שיעורא. היינו דוקא בצרכה שלאחריו דבעינן שיעור אבל בצרכה שלפניו אפילו פחות מכשיעור דאסור ליהנות בעולם הזה בלא צרכה בין לענין אכילה בין לענין שתייה אבל בצרכה שלאחריו בעינן שיעור מלא לוגמיו על כן יש לזהר לשמות מכות של

צרכה ⁹ מלא לוגמיו כדי שיצרך לאחריו מעין ג' ברכות ¹⁰ והר"י היה אומר בצורא נפשות כיון דלאו צרכה חשובה היא אפי' בצנר משיעורא מצרכינן צורא נפשות רבות ולא נראה לכיון דצורא נפשות תקנוה כנגד על הגפן כי היכי דעל הגפן צעי שיעורא בצורא נפשות רבות נמי צעי שיעורא ¹¹ וצירושלמי ר' יוחנן היכי

Programme du Mercredi

רא"ש מסכת ברכות פרק ו סימן טז

א"ר חייא בר אבא אני ראיתי את ר' יוחנן שאכל זית מלוח ובירך עליו תחלה וסוף א"ל רבי ירמיה בר אבא לרבי זירא האי זית מלוח כיון דשקלתיה לגרעיניתיה בצר ליה שיעורא. אברכה אחרונה קבעי אבל ברכה ראשונה אפילו כל דהו מברך דאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה. וכן פירש"י בסוכה פרק הישן (דף כו ב) גבי עובדא דרבי צדוק שהביאו לו פחות מכביצה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו דמשמע הא לפניו בירך וה"נ אמרינן בירושלמי דפירקין דכל שאומרים עליו שלש ברכות אומר לפניו המוציא לחם מן הארץ כל שאין אומרים עליו שלש ברכות אין אומרים לפניו המוציא לחם מן הארץ התיבון הרי פחות מכזית שאין מברכין עליו שלש ברכות לא יברכו לפניו המוציא. א"ר יעקב ברבי אחא לשאר מינין נצרכה פי' לא אתי לפלוגי בין דבר שיש בו שיעור לדבר שאין בו שיעור אלא בין פת לשאר מיני מאכל כגון מעשה קדרה וכובא דארעא ופת הבאה בכיסנין היכא דלא קבע סעודתיה עלייהו ופת אורז ופת דוחן שאין מברכין עליהם שלש ברכות אין אומרים לפניהם המוציא אף על גב דלעיל בריש פירקין (דף לה) נפקא לן ברכה לכתחלה ק"ו מלבסוף כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כ"ש מ"מ לא אמרינן דיו שלא יברך על משהו שבתחלה כמו שאינו מברך לבסוף דלאו קל וחומר גמור הוא דמה לבסוף שכן נהנה כבר כדאמר לעיל תדע דברכה לפניו לאו דאורייתא היא דהא תנן לעיל בפרק מי שמתו (דף כ ב) בעל קרי מברך על המזון לאחריו ואינו מברך לפניו. וכן בפרק היה קורא (דף טז א) הפועלים שהיו עושין מלאכה אצל בעה"ב אוכלין פתן ואין מברכין לפניו אבל מברכין לאחריה

כו: הישן תחת המטה פרק שני סוכה

הטינופת: **מתני'** אוכל פחוס מכביצה. מאכל פחות מכביצה: נטלו במפה. לא נטל ידיו אלא כרך במפה ידיו משום נקיות דקסבר פחות מכביצה לא צעי נט"י ולא צעי סוכה ולא צעי צרכת המזון לאחריו דדריש כרבי יהודה (ברכות דף מט.) ואכלת ושבעת וצרכת אכילה שיש בה שביעה והיינו כביצה אצל לפניו בכל דהו צעי צרכה שהרי נהנה ואסור ליהנות מן העוה"ז בלא צרכה: **גמ'** מעשה

מתני' מעשה והביאו לו לרכן יוחנן בן זכאי לטעום את התבשיל ולר"ג שני כותבות ודלי של מים ואמרו ^ההעולם לסוכה וכשנתנו לו לר' צדוק ^האוכל פחות מכביצה נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו: **גמ'** מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני יאם בא להחמיר על עצמו מחמיר

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף לח עמוד ב

ולכאורה נמי משמע לי דאיכא למידק מהא דבתחלתו מברך ב"פ העץ ואף על פי שאין בו כזית, דהא משמע דר' ירמיה לר' זירא קא מקשה למאי דס"ל לר' זירא דרבי יוחנן תחלה וסוף בירך עליו כעין ברכתו ממש, ואפ"ה לא ק"ל אלא סופיה מאי מברך וזה כפי הסברא שכתבתי דאין נוסח ברכה משתנית בין כשיעור לפחות מכשיעור, ומינה לאוכל פת פחות מכזית שמברך עליו המוציא, וכ"נ לכאורה מן הירושלמי דגרסינן התם בפרקין דהכא תני כל שאומר לאחריו ג' ברכות אומר לפניו המוציא לחם מן הארץ וכל שאין אומר לאחריו ג' ברכות אין אומר לפניו

המוציא, התיבון הרי פחות מכזית הרי אין אנו אומרים לאחריו ג' ברכות מעתה לא יאמרו לפניו המוציא לחם מן הארץ, רבי יעקב בר אחא לשאר מינין נצרכה, כלומר לא אתא למעוטי אלא שאר מינין כגון אורז ודוחן ומעשה קדרה דכיון שאין מברכין לאחריו ג' ברכות אין מברכין לפניו המוציא, הא פחות מכשיעור דפת של חמשת המינין מברכין לפניו המוציא אף על פי שאין מברכין לאחריו ג' ברכות, ומה שאמרו בירושלמי הרי פחות מכזית הרי אין אנו מברכין לאחריו ג' ברכות, לאו למימרא דג' אין מברכין הא מעין ג' מברכין, דכלל כלל אין מברכין לאחריו אלא דלישנא דמאן דתני לה נקט, וכסברא הזאת מצאתי לרמב"ם ז"ל שכך כתב בפ"ג מה' ברכות שלו אכל פחות מכזית בין מן הפת בין משאר האוכלים והשותה פחות מרביעית בין מן היין בין משאר משקין מברך בתחלה ברכה הראויה לאותו המין ולבסוף אינו מברך כלל עכ"ל, גם הרב אלפסי ז"ל כתב כן בפירוש משמועה זאת וזה מבואר כדברינו וזכינו להסכים לדעתו בכל, וזה שלא כדברי הרב ראב"ד ז"ל שכתבתי למעלה בשמעתא דחביצא

רבינו יונה מסכת ברכות דף כז עמוד ב

ובגמרא פריך למה בירך עליו לבסוף והלא כשהוציא הגרעין (דף לט א) לא ישאר שם שיעור כזית ובפחות מכזית לא היה לו לברך אלא לפניו ברכת שהכל כדי שלא יהנה מן העולם הזה בלא ברכה אבל לבסוף לא היה לו לברך ומתריצין דהכא בזית גדול עסקינן שאפי' בלא הגרעין יש בו שיעור דבזית בינוני יש לנו לשער דתנן זית שאמרו לא קטן ולא גדול אלא בינוני

רי"ף מסכת ברכות דף כז עמוד א

אמר ר' חייא בר אבא אני ראיתי את רבי יוחנן שאכל זית מליח ובירך עליו תחלה וסוף שמעינן מינה דכל היכא דאיכא כזית בעי ברכה תחלה וסוף אבל היכא דליכא כזית בעי ברכה שאסור לאדם ליהנות מן העולם הזה כלום בלא ברכה ולבסוף לא בעי ברכה

רמב"ם הלכות ברכות פרק א הלכה א

מצות עשה מן התורה לברך אחר אכילת מזון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את יי' אלהיך, ואינו חייב מן התורה אלא אם כן שבע שנאמר ואכלת ושבעת וברכת, ומדברי סופרים אכל אפילו כזית מברך אחריו

הלכה ב

ומדברי סופרים לברך על כל מאכל תחלה ואח"כ יהנה ממנו, ואפילו נתכוין לאכול או לשתות כל שהוא מברך ואח"כ יהנה, וכן אם הריח ריח טוב מברך ואח"כ יהנה ממנו, וכל הנהנה בלא ברכה מעל, וכן מדברי סופרים לברך אחר כל מה שיאכל וכל מה שישתה, והוא שישתה רביעית והוא שיאכל כזית, ומטעמת אינה צריכה ברכה לא לפניו ולא לאחריה עד רביעית

שם פרק ג הלכה יב

במה דברים אמורים שאכל מכזית ולמעלה אבל אכל פחות מכזית בין מן הפת בין משאר אוכלין, והשותה פחות מרביעית בין מן כ היין בין משאר משקין, מברך בתחלה ברכה הראויה לאותו המין ולבסוף אינו מברך כלל

כסף משנה הלכות ברכות פרק ג הלכה יב

ואכתי קשיא לי מה ראו חכמים להחמיר בברכה שלפניו שהיא מדרבנן יותר מברכה אחרונה שהיא מדאורייתא. ונ"ל שלכך אמרו דבתחלה יברך אפילו על כל שהוא שמא ימלך ויאכל כשיעור ונמצא שהיה צריך ברכה לפניו ואין בידו לתקן אבל לאחריו אוקמוה אדינא שאם אכל כשיעור יברך ואם לאו לא יברך. ומ"ש רבינו דשיעורא דמשקין ברביעית טעמו מדאשכחן בעלמא לענין אכילת איסורין דחייב בשתיית משקין אסורין ברביעית דומיא דאוכלין בכזית

Programme du Jeudi

3. Le Din de בריה

Objectif : définir quand est-ce qu'un fruit est considéré comme une Biria et quelles sont les conclusions Halah'a des Richonim.

תוס' (דף לט. ד"ה בצר ליה שיעורא)

[...]

שיעורא ובירושלמי ר' יוחנן היכי
צריך אזית הא לא הוי שיעורא וקאמר
משום צריה דאפילו לא אכל אלא
פרידה אחת של ענב או פרידה אחת
של רמון צעי צרוכי משום דצצריה
מצרכין אפילו פחות מכזית וחולק על
גמרא דידן כדמשמע הכא א"כ אין
הלכה כמותו של ירושלמי (א) וה"ר יוסי
היה מפרש שהירושלמי אינו חולק על
הגמרא שלנו דהכא מיירי שהוסרו
הגרעינים ונמלח אס כן לא היה
כצרייתו אבל אס אכלו שלם אפי' אס
היה פרידה אחת של רמון מצרך עליו
תחלה וסוף וגמרא ירושל' היה סבור
שהזית היה שלם ולכך הוצרך למרן
באותו ענין דאכל פרידה י' דצריה
ואין חולקים יחד ועוד יש בירושלמי

[...]

רא"ש מסכת ברכות פרק ו' סימן טז

מי סברת ר' יוחנן זית קטן אכל זית גדול אכל וכו'. ובירושלמי מייתי עובדא אחרינא. רבי יוחנן נסב זית ובירך
לפניה ולאחריה והוה ר' חייא בר אבא מסתכל ביה אמר מאי הדין בבלאה מסתכל לית ליה כל שהוא ממין ז'
טעון ברכה לפניו ולאחריו. אית ליה ומה צריכא ליה מפני שגרעיניתיה ממעטיה. ולית ליה לר' יוחנן מפני
שגרעיניתיה ממעטיה מה עבד ליה ר' יוחנן משום בריה. מלתיה דר' יוחנן אמרה שכן אם אכל אפי' פרידה אחת
של ענב או פרידה אחת של רמון שהוא טעון ברכה לפניו ולאחריה והשתא אי הוה עובדא דגמרא דידן ההוא
עובדא גופא דירושלמי א"כ חולק גמ' דידן על הירושל' וס"ל דאפי' בריה בעי כזית וגמ' דידן עיקר. אבל אפשר
דשני מעשים הוו והאי(ק) דירושלמי הוי זית שלם כשהובא לפניו מח אף על גב שהשליך הגרעינים כיון שהובא
לפניו שלם ונהנה מבריה שלימה מה שדרך לאכול ממנה יש כאן שיעור. אבל האי עובדא דגמרא דידן אפשר
דהאי זית מליח דהובא לפניו בלא גרעין היה כי ההיא דסוף אין מעמידין (דף מ ב) גבי זיתי גלוסקא דקתני רבי
יוסי אומר השלחים אסורים. היכי דמי שלחים א"ר יוסי בר חנינא כל שאוחז בידו וגרעיניתו נשמטת ובהך זית
איירי הכא הלכך לא הוי בריה וירא שמים יחמיר(ר) שלא יאכל פחות מכשיעור להסתלק מן הספק

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף לט עמוד א

ההוא דאייתו לקמיה דרבי יוחנן זית גדול הוה ואף על גב דשקלת לגרעיניתיה קאי שיעורא, ובירושלמי אמרו
טעמא אחרינא דגרסינן התם ר' יוחנן נסב זיתא ובירך לפניו ולאחריו והוה רבי חייא בר אבא מסתכל ביה, אמר

ליה בבליא למה את מסתכל בי לית לך כל שהוא ממין ז' שהוא טעון ברכה לפניו ולאחריו, אית ליה ומה צריכא ליה מפני שגרעיניתו ממעטתו, (מה עבד ליה רבי יוחנן) ולית רבי יוחנן ידע שגרעיניתו ממעטו מה עביד ליה רבי יוחנן משום בריה, מילתיה דרבי יוחנן אמרה שכן אכל אפילו פרידה אחת של ענב פרידה אחת של רמון שהיא טעונה ברכה לפניו ולאחריה, ואפשר דכיון דלא נסיב לה גמרין האי טעמא ואדרבה איצטריך למימר דזית גדול הוה שמעינן מינה דליתא להא דירושלמי ואלו אכל פרידה אחת של עינב ולית ביה כזית או פרידה אחת של רמון לא מברך אחריו עד שיאכל כזית, וי"ל דאיתא נמי להא דירושלמי אלא דבירושלמי סברי דר' יוחנן זית שלם אכל ולא הסיר גרעיניתה ומש"ה חשיב ליה בריה, אבל בגמרין סברי דלא אכל גרעיניתה אלא הסירו וזרקו והלכך לא חשיב בריה ומש"ה איצטריך למימר דזית גדול הוא דלאחר שנפרך או שנחתך או שנמוח לא חשיב בריה בשום מקום בכל איסורין שבתורה וכן נראה שמתרצין בתוספות

רבינו יונה מסכת ברכות דף כז עמוד ב

ונראה שהתלמוד שלנו חולק עם הירושלמי דהכא משמע שאע"ג שאכל בריה בפני עצמה אם הוא פחות מכזית אינו מברך לאחריו שהרי אנו אומרים שמפני שהיה זה הזית שאכל גדול והיה בו שיעור בירך לאחריו הא אם היה זית קטן לא היה מברך לאחריו ואף על פי שהוא בריה ובירושלמי משמע שאם הוא בריה אף על פי שאין בו כזית מברך לאחריו דאמרי' התם ומה עביד ליה רבי יוחנן משום בריה מילתיה דר' יוחנן אמרה שכן אפי' פרידה אחת של ענב או פרידה של רמון שהיא טעונה ברכה לפניו ולאחריה הנה שהירושלמי סובר דרבי יוחנן לא איירי בזית גדול אלא בזית אחר והטעם שבירך לאחריו משום דהוה ליה בריה אבל לענין הדין אפשר להעמיד התלמוד שלנו עם התלמוד ירושל' ונאמר שאם הוא דבר שאין דרך לאכלו עם הגרעין כגון זית וכיוצא בו שצריך שיהי' בו שיעור מלבד הגרעין שכיון שאין דרך לאכלו עם הגרעין נמצא שלעולם לא הוי בריה שכשתוציא הגרעין כמו שדרך להוציאו לא ישאר שלם ומפני זה הוצרך לומר בתלמוד שלנו דבזית גדול עסקינן אבל אם הוא דבר שדרך לאכלו עם הגרעין שלו כגון גרעין של רמון או גרעין של ענבה או גודגדניות וכיוצא בהם אם אכל אחד מהן אף על פי שאין בה בין הכל כזית דיינינן ליה בריה ומברך לאחריו כל או"א הברכה הראויה לו ואם הוא מז' המינין מברך ברכה אחת מעין ג' ואם הוא דבר אחר מברך בנ"ר אבל אם אינו בריה ואין בו שיעור אין לו לברך לאחריו בשום דבר שום ברכה כלל. מפי מורי הרב נר"ו

טור אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן ר'

ברכה ראשונה אין לה שיעור שעל כל הדברים מברכים לפניהם בכל שהו שאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה. ומיהו מטעמת שטועמת התבשיל א"צ לברך עליו עד רביעית לכאורה משמע אפילו אם הוא טועם ובולע וכ"כ הרמב"ם ז"ל סתם מטעמת אינה צריכה ברכה עד רביעית אבל רבינו חננאל פי' דוקא בטועם ופולט אבל אם הוא בולע אפילו בכל שהו צריך לברך ומיהו כשהוא פולט א"צ לברך אפילו על הרבה אבל ברכה אחרונה צריכה שיעור ושיעורה בז' המינין כזית. ובירושלמי משמע שעל דבר שהוא כברייתו כגון גרגיר של ענב ו)או של רמון שמברכין אחריו אף על פי שאין בו כזית ז)והתוספות מסתפקין בזה לכך טוב ליזהר שלא לאכל בריה פחותה מכזית כדי להסתלק מן הספק

Psak halah'a : étudier le Choulhan Aroukh et Mishna Broura א' עיף ר"י סימן ר"י

הלכות ברכת הפירות סימן רט רי

ד הרמב"ם שם (משנת מהרי"ל סימן ל"ב ז"י ס"י ר"ו): ג (ט) יכל הברכות אם נסתפק אם בירך אם לאו אינו מברך לא בתחלה ולא בסוף (י) חוץ מברכת המזון מפני שהיא (ו) [ג] (יא) של תורה:

רי האוכל פחות מכזית מה דינו. ובו ב' סעיפים:

א חס' ברכות
יש ל"ט ורמב"ם
פ"ג מה"כ והר"ש
והרשב"א שם

א (א) האוכל פחות (ב) [א] מכזית בין מפת בין משאר אוכלים והשוותה

באר היטב

שערי תשובה

* [ג] של תורה. ענה"ט ועיין בשו"ת משאת משה סי' א' שהאריך בפרטי דינים של ספק ברכות ועיין בלקוטי פרי"ח ושם מובא שם נסתפק בהמה"ו חזר ואמר גם ברכה רביעית ועיין בנהגות עולם סי' ע"ח:
[א] מכזית. ענה"ט ועיין ב"ח יהודה סימן כ"א וכתב בגר"י בשם ורע אמת בפת סופגנין שנפתח עד שאין האוירים שבו נרגשים האוכל מאותו המין ויצרך ויזיל גם על הספק

(ב) מכזית. כל האוכלין מנטרפים לכזית אכל חצי זית מו' המינין פת ודבר אחר וכל המשקין מנטרפין לרביעית אכל האוכל והשוותה אין מנטרפין עיין סי' תרי"ב וכ"כ בס' גן המלך סי' כ"א. וזיר שע"ג ירק מנטרף דכל אכשורי אוכלא אוכלא הוא וה"ה בפת השרוי במשקה או ביין אכל רוטב של בשר אינו מנטרף דהוי משקה

משנה ברורה

דביצור בימים] ואפילו לא היה דעתו צהדיא לשמות יותר ורק בסתמא (יג) כיון שהזיל אחרים בצרכו שיהיו יכולים לשמות היין שלפניהם נמצא שלא היתה ברכתו לבטלה ולכן מותר גם לו לשמות שאר יין. והנה הרמ"א איל לשיטתו בסימן ר"ו ס"ג^א בהגהה שס"ל שם דהיכא שלא היה דעתו צהדיא ורק בסתמא לריך לחזור ולברך ולכן צענינו נמי כתב דהא דעתו וכו' אכל לפמ"ש שם במ"ב וזה"ל דיש כמה פוסקים שסוברין דאפילו בסתמא כל שהיו לפניו על השלשן בשעת ברכה ממילא חל הברכה על כולם ואין לריך לחזור ולברך כשנשפך הכוס שצריך עליו א"כ ה"ה צענינו כשנמצא מים ושומה כוס אחר יין שהיה לפניו בכל גוויי א"ל לחזור ולברך: ג (ט) כל הברכות וכו'. משום שהן מד"ס וספיקא לרצונן לקולא ועיין לעיל סימן קס"ו ס"ט במ"ב: (י) חוץ מבהמ"ו. והוא שאכל כדי שביעה דלא הוא מחוייב מן התורה ועיין לעיל קפ"ד ס"ד במ"ב. והנה מהמתברר משמע שסתם כהרמב"ם וסמ"ג סוברין בצרכה מעין שלש שמצרכין על שבעת המינים הוא מדרבנן אכל צאמת יש הרבה ראשונים סוברין שהוא מדאורייתא וע"כ כתבו האחרונים דמי שאכל כדי שביעה (יד) מפירות או תבשיל של שבעת המינים ונסתפק לו אם בירך אחריו יאכל עוד מאותו המין שיעור כזית ויצרך אחריו ויזיל עי"ו גם הספק שלו ועיין בפמ"ג שמלדד דאם אין לו מאותו המין יקח ממין אחר שהוא משבעת המינים כגון שאכל פרי עץ יקח מיני מוונות ויכלול בהצרכה: (יא) של תורה. ועיין בסימן מ"ו במ"ב סק"א מ"ש לענין ברכת התורה אם נסתפק: א (א) האוכל. כל האוכלין (ב) מנטרפין לכזית לברך עליהן ברכה

שער הציור

(יג) ואם לא היה יין לפניו רק שהיה סבור להשקותו מכוס זה פשוט דלא מהני: (יד) ובפת הבאה בביסנין לא יזייר זה דאם אכל מהם כדי שביעה הוא כמו לחם גמור וחיוב לברך עליו בהמ"ו ודלעיל בסימן קס"ח ולכאורה משמע דהוא מה"ת אם אכל כדי שביעה כמו בשאר לחם [ובפמ"ג בסימן קס"ח במשכ"ז נסתפק שם בה צק"ו ועיין משכ"כ שם בציור הלכה]: (ה) מ"א: (ו) ספק שמה קי"ל כר"י דאפילו בפחות מכזית מו' מינים לבד נמי מצרכין זכ"ר ואפילו להחולקין עליו מ"מ כאן שאכל כזית בין הכל שפיר מצרכין זכ"ר [כנה"ג ע"ש]: (ג) מ"א: (ד) היינו המשקין שהם חוץ מין אכל חצי רביעית יין וחצי רביעית שזר יש לעיין אם מנטרפי לזכ"ר דהא יש ספק שמה לריך זיין לברך על כזית ברכה הראויה לה: (ה) עיין בא"ח ונחמד משה שמפקקין בזה דלמלא דוקא לענין יוה"כ"פ משום דקים להו לרבנן דלא מיתבא דעמיה משא"כ בעלמא: (ו) מ"א: (ז) דלא גרע משרוי במשקה וממה שסיים המ"א וכו' סימן קנ"ח ס"ה ע"ש במ"א משמע לכאורה דכלל גוויי קרוי משקה וז"ע: (ח) כללענ"ד דזהו כוונת המג"א ועיין במ"א כלל י' סט"ו משמע שהוא מפרש להמ"א דלף בענל ברוטב אין מנטרף ולא נהירא. ודע דהמ"א משיב על המ"א ודעתו דאם ענל פת ביין אין מנטרף היין ודעתו דדוקא לענין יוה"כ"פ משום יחוייב דעמא והביא המקור מחו"י שם אכל המעיין בהרמב"ם פ"ב מהלכות עשור הלכה ו' משמע דדין הזיר לאו דוקא לענין יוה"כ"פ: (ט) מ"א ועיין לקמן סימן תע"ה סקט"ו במ"א ובסימן תרי"ב ובימואל דף פ' ע"ב בריש"י ד"ה כזית ותמלא כמו שביארונו [ודע דכדברי המ"א מלאמי צמיושי הרא"ה על הרי"ף בפרק כ"מ וכן הוא ג"כ דעת הגר"א בסימן ר"ח ס"ט ודלא כנה"ג]: (י) וגם זה לא צריכא כולי האי דלאפשר דלף שיש כדי שביעה ואכלת ג"כ צענין וזה לא מקרי אכילה כמו שכתב המ"א ואפשר דמשום זה סיים הפמ"ג וז"ע אך אם אכל כזית אחד מזה ב"א טרדיי חייב מן התורה מ"מ ודוק: (יא) עיין בלחם משנה פ"ב מהלכות עשור ה"ד ותבין מה שצינו² הלשון מלקמן סי' תרי"ב וי"ל דקמס שתיים

[1]* הגהות ותיקונים: א ס"ו: ב ששינינו:

ל"קושי דברי הרב: א) ובסידור סדר ברכת הנהנין פרק ח' הלכה ח' כתב: רוטב שנבשל בו אוכל אינו מצטרף עמו, כי משקה גמור הוא לכל דבר וכן אוכל שנימוח כ"כ עד שראוי לשתייה יצא מתורת אוכל וכן משקה שנקרש עד שראוי לאכילה יצא מתורת משקה אפילו יש בו טופח ע"מ להטפיה.

הלכות ברכת הפירות סימן רי

קכב באר הגולה

(ב) פחות (ג) [ב] מרביעית בין מיין בין משאר משקים (ג) מברך תחלה ברכה הראויה לאותו המין (ד) ולאחריו אינו מברך כלל יריש מסתפקים לומר שעל דבר שהוא (ג) כברייתו כגון (ה) גרגיר של ענב או של רמון (ו) שמברכין לאחריו אע"פ שאין בו כזית לכך נכון ליהזר שלא לאכול בריה פחות מכזית. הגה ולא מקרי בריה אלא אם אכלו (ז) כמות שהוא (ח) אכל אם לקח (ד) [ג] (ט) הגרעין ממנו לא מקרי בריה (הרי"פ סי' כ"ד)

שערי תשובה

כוח ממנו כמות שהוא אינו מברך ולפי האמת לא אכל כוח: [ג] מרביעית. ענה"ט וענין שיעור רביעית של תורה ענין כספר צה אפרים על טריפות נקוטרים המטות שיש חילוק בין שיעור רביעית דאורייתא להיכא שאין החיוב רק מדרבנן וזה חלוי בספק שיעור אגודל אם מודדין במקום הרחב או במקום הקצר ולפי מ"ש החוס' מנחות יש עוד ספק אם לשער בשיעור קשר אגודל ע"ש: * [ג] הגרעין. ענה"ט

באר היטב

מ"א. ואם אכל מעט וחזר ואכל מעט אם שהה יותר מכ"פ אין מנטרף לזכרה אחרונה. ולענין שמה ע"י סי' תרי"ב ס"י וע"ל סי' ר"ד לענין שמיית הקאוו"י מש"ש. אם אכל פחות מכשיעור והלך למוך וחזר למקומו דלרין לברך שנית בתחלה אפי' צפת דהא אין טעון ברכה אחרונה ודינו כשאר דברים ולכן ל"ע אם חזר ואכל פחות מכשיעור אם מנטרפין דהוי כמו היסח הדעת וי"ל דמנטרפין מ"א.

דבר שהיה בו כוח ונטמק ונתמעט בשיעורו אין לברך אחריו ואם אח"כ חזר ונתפח שפיר מברכין עליו לאחריו גן המלך סי' קכ"ב ויד הארץ: (ג) מרביעית. הט"ו כחז דין שרף כמדימתו אינו בכלל זה דלפילו לא שהה רביעית מברך ברכה אחרונה דלולין בחר שיעור שמה לרוב בני אדם אכל המ"א בסי' ק"ך ס"ק ד' כחז דלפי' בין שרף רריך שיעור רביעית דלא חלקו בין משקה למשקה ע"ש וכ"כ הרב בעל בית יעקב סי' נ"ו ודחה שם דברי הט"ו ע"ש [וכן פסק בס' אליה רבה]. שיעור רביעית היינו צ"ל ומחלה. תמלא כלי יין ותתן לחובו צ"ל ומחלה ומה שיו"ל ממנה הוא רביעית ודוקא בין שנגד ע"ג הכלי ואינו יולא כ"כ אכל במים יולא יותר לכך יעשה כמ"ש סי' תנ"ו ע"ש [אכל בס' אליה רבה מביא בשם מהר"ל ושל"ה דימלא אפילו במים ע"ש] ובשל"ה כחז דהוא כמעט מלא ב' קליפות מוצת מרגולת וכל הדברים משערין בצינים צינוים מ"א: (ג) כברייתו. משמע בחולין דף קי"ט דקטנית א' מקרי בריה אע"פ שהרבה גדלים בשריט א'. דג קטן מיקרי בריה חות יאיר סי' ק"ס: (ד) הגרעין. ואם אכל מה שבחן הגרעין מקרי בריה דהרי אכל

משנה ברורה

לרביעית (יג) יש אומרים דאינו מנטרף וי"א דמנטרף לא לא ששהה ממחלת השמיה עד סוף השמיה יותר מכדי אכילת פרס [מלקמן בסימן תרי"ב ס"ן] והגר"א הסכים שם צדאורו להלכה כדעה זו השניה. והנה לענין שמיית טה"ע וקאפ"ע שהדך לשמותו כשהוא חס וקשה לשמותו בלא הפסק כדרך שאר משקין כ"א מעט מעט (יג) יש מחלוקת רבה בין הפוסקים אם לרין לברך ברכה אחרונה (יד) לדעה ראשונה הג"ל ובמחלוקת השקל ונח"א מזדדים שלא לברך וכ"כ דה"ח וכן הוא מנהג העולם. ואנשי מעשה נוהגין שלבסוף שמייתן מניחין כדי שיעור רביעית שיטעון מעט כדי שיוכל לשמות רביעית בלא הפסק ולברך ברכה אחרונה ועוד לעשות כן כדי לנאח אליבא דכו"ע ונפרט לדעת הגר"א הג"ל דפסק כדעה שניה דהשיעור הוא כדי אכילת פרס לענין לירוף גם בשמיה (טו) צודאי נכון לעשות כן. אם אכל פחות מכשיעור והלך למוך וחזר מיד צודאי (טז) לרין לברך שנית בתחלה אפילו צפת יש לעיין אם חזר ואכל פחות מכשיעור נכדי אכילת פרס אם מנטרף דלולין כיון שהלך למוך הוי כמו היסח הדעת ועיין במ"א דמ"ד דמנטרף: (ב) פחות מרביעית. ושיעור רביעית וכזית עיין לעיל*

שער הציון

רביעית משערין כדרך שמיית בני אדם שאינו שומהו בנת אחת כ"א בשתי פעמים שהוא מדת ד"א כדלעיל בסימן ק"ע ס"ח ע"ש ומה דליחת ברמב"ם פי"ד מהלכות מאכלות אסורות שמה מעט וחזר ושהה אם יש מחלוקת שמה ראשונה עד סוף שמה אחרונה כדי שמיית רביעית מנטרפין לכשיעור וכי מיירי צה"ג שלא הפסיק יותר משיעור זה ומה שכחז עוד וי"ל אין מנטרפין היינו שהפסיק יותר משיעור זה מעט ובה יחא מה שהקשה שם ב"מ וכד תעין הוא חיך ג"כ מעין זה ומה שכחזנו בפנים והפסיק מעט היינו ששהה מעט יותר משאר בני אדם ששוין בנאמ"ע השמיה ועיין בנ"א כלל נ' אות ל"ח והלעג"ד כתבתי: (יג) המחבר לקמן בסימן תרי"ב פסק כדעה זו בתחלה ועל דעה שניה כחז בשם י"א משמע דהכי ס"ל: (יג) עיין בגנה"ט סימן ר"ד ס"ו ובש"ע"ט שם: (יד) לדעה שניה השיעור דוקא אם נשתהה מחלוקת עד סוף יותר מכדי אכילת פרס: (טו) לדעתו כ"ו שלא נשתהה יותר מכדי א"פ חייב ברכה אחרונה וכדי לנאח גם דעת המחבר דסתם בסימן תרי"ב צ"ל כדעה הראשונה לכן טוב לעשות כן: (טז) דהא אין טעון ברכה אחרונה ודינו כשאר דברים: (יז) ואף דמן המורה כדי שצ"ע עיין מ"מ כשתקנו חו"ל אסתמו אלשנא דקרא דכתיב ואכלת ואכילה דכל התורה הוא לא פחות מכזית: (יח) כ"מ פ"ג מה"ב: (יט) כגון של עללה וכלאי הכרס ובה"ג: (כ) וה"ה דג קטן הוי בריה [אחרונים]: (כא) וה"ה אם חלקו מקודם לשמים ואכלו [ח"א]: (כב) דאף דלדעת הר"י יש לומר דלא הוי בריה כיון שאין דרכו לאכול כיון דלדעת התוספות והרא"ש והטור והרשב"א והרי"ו כולם ס"ל דנהי"ו הוי בריה כוומיהו נקטיין [מח"א]: (כג) דאף דלדעת הר"י יש לומר דלא הוי בריה כיון שאין דרכו לאכול לא נחבטל שם בריה וה"ה הרמ"א הוא כדעת הרשב"א ע"ש: (כד) דהרי כחז המ"א דהו"ה רח הלא"ש דס"ל דע"י דבר שאין דרך לאכול לא נחבטל שם בריה וה"ה הרמ"א שפסק דלא כהרא"ש וכמו שכחז הגר"א יש להקל בפרט שדוע דעת הר"י והרמב"ם שלא לחלק בין בריה לשאנו בריה והוא תמלא דר"ם אין להחמיר ועיין בא"י והלעג"ד כתבתי: (כד) דברי תמודות והגר"א ואף שדברי הרמ"א שפירש דהרמ"א אח"כ ג"כ דברי הרא"ש ממילא אין ראה לדין זה מ"מ פשוט דיש להקל בזה דיש לנרף דעת הר"י והרמב"ם דמקילין בעיקר דין זה וגם הר"י צודאי מיקל בזה כמו שכחז המ"א:

[ד]*

הגהות ותיקונים: (א) לקמן: (ב) תרי"ב:

ליקוטי דברי הרב א' ובסידור סדר ברכת הנהנין פרק ח' הלכה ו' פסק ששעור הצרוף הוא בכדי אכילת פרס, ולפיכך יש לברך ברכה אחרונה על קאוו"י וטיי"א חמין אם לא שהה יותר מכדי אכילת פרס. (ב) ובסידור פרק ח' הלכה ב' כתב כהמ"א דמצטרף. (ג) ובסידור פרק ח' הלכה ט' כתב דדוקא אם נחתך קודם שהובא לפניו. (ד) ובסידור פרק ח' הלכה ט' כתב: וכן פרי שאין דרך לאכול גרעיניה כיון שאכל מה שראוי לאכול כבנה הרי אכל בריה שלימה, והוא שהובא לפניו לאכול כשהוא שלם. אבל אם קודם שהובא לפניו חסר ממנו גרעינתו אין עליו חיובות בריה.

הלכות ברכת הפירות סימן רי

ג חוס' בטובה כ"ו
 ז' ויחמ' ע"ט
 ד' הראש' כפ"ו
 דבריכות ה' שם י"ד
 ו' ממשמעות הר"ף
 והרמב"ם פ"א
 מה"כ ז' חוס' כ"ט
 ר"ח ושאר פוסקים

מנכרין וז"ל נשם רשנ"א). ר"יש מסתפקים עוד בברכה אחרונה (י) של יין אם מברכין אותה (יא) על כזית
 לכן טוב לזוהר שלא לשתות (יב) (אלא) פחות מכזית או (ה) רביעית: ב (יג) הטועם את
 (ו) התבשיל ה"א"צ לברך (ו) (יד) * עד רביעית (טו) 'ואפי' אם הוא בולעו ו"א שאם הוא בולעו
 (טז) טעון (טז) ברכה ולא פטרו את הטועם אלא (יז) כשחזור (ט) [ד] ופולט (יח) ואז אפילו על הרבה
 א"צ ברכה: הנה (יט) וספק ברכות (י) להקל:

באר היטב

מה שראוי לאכול ממנו ואפילו אכל הגרעין לא מיקרי בניה דגנר
 שאין דרך לאכול כגון זית אכל בעננים ורמונים דרך לאכול הגרעין
 עמ"א: (ה) רביעית. לעיל סי' ק"ל כתבנו במלא לוגמיו סגי כנס
 גדול או אפילו פחות מזה אם שמה רוב הכוס ט"ו: (ו) התבשיל.
 לידע אם צריך מלה או חבלין רש"י עמ"א ועי' סי' תקס"ו: (ז) עד
 רביעית. ואפילו לטעום הרבה קדירות שרי ומיהו אם כונתו לאכול
 מעט אסור לעשות הרבה פעמים דה"ל אכילה מעלייתא מ"א ועיין
 בתשובת חות יאיר סי' ק"ס וציד אהרן: (ח) ברכה. אפילו בכל
 שהוא: (ט) ופולט. ללא מיקרי הגאה אלא בתוך מעיו וא"כ ה"ה
 ללועם ופולט מ"א. ו"ע באותן שנותנין עשב שקורין טובא"ק או טוטי"ן לתוך
 השפופרת ומדליקין אותו ושואבין את העשן לתוך פיהם
 וחוזרין ופולטין אותו ז"ע אי דמי לטועם ופולטו שא"ל ברכה או דלמא דומה לריח
 שצריך לברך ק"ו כאן שגם הגוף נהנה ממנו
 שהרבה שנתנין ממנו כמו שאכל וסחה עסי' ר"ו סי' ג' מ"א ועש"ת"ה לק"ט סי' ק"ח
 דעל טובא"ק שאופתין בחוטם א"ל לברך על הריח:
 (י) להקל. מ"א כתב דאין כאן ספק דאם כולע מנכר אפילו מעט ע"ש ועיין
 עטרת זקנים:

שערי תשובה

ועי' יד אפרים מ"ש על דברי המג"א ועי' בפ"מ יו"ד סוף שער
 התערבות ועל מ"ש שם על החו"י סי' ק"ס: * [ד] ופולט. ענה"ט ועיין
 נמור וקליעה דבר פשוט הוא שאין לברך בעיסון הטב"ק וכו' מח"כ
 שם סוף ד"ים בעיני זה כי יש ממירין להדליק הפיפ"א מנר של חלב
 ופ"ח ממיר להדליק מראש השלהבת ובה"ק כתב בשם הרב מוהר"ר דוד
 גרשון שספר לו שראה בתלום שהיו מגדים אותו בשמים על הדלקת הפיפ"א
 מנר של חלב ועיין במשאת משה חלק יו"ד סי' ד' שכתב שאם אחד נוהג
 אסור למי שאינו נוהג להדליק מנר של חלב וליתן להצדו הנוהג ע"ש
 ועיין ביו"ד סימן קי"ט בע"ך שם וע"ש שף הנוהג ביו"ט ראשון אכל

משנה ברורה

ע"ו. ואם נמלא בתוך הגרעין גופא דבר שראוי לאכול ואלו מה
 שבתוך הגרעין וזרק קליפתו הקשה (כעין פלומי"ן) שלנו) דעת המ"א
 וא"ר (כה) דזה ג"כ הוא בכלל בניה אחרי שעכ"פ אכל מה שראוי
 לאכול ממנו: (י) של יין. וה"ה (כו) שאר משקין: (יא) על כזית.
 דהוא (כו) שלש רביעית דאפשר דלענין משקה ג"כ משערין כמו
 באכילה כזית: (יב) אלא פחות וכו'. וצדיענד אם שמה כזית
 ואין לו רביעית טוב לזוהר שלא ישמה (כז) עד רוב רביעית וכו"ש
 שלא ישמה (כט) כשיעור בינה שהוא שני חלקי רביעית ד"א דעל
 שעוריה אלו יש לברך ברכה אחרונה ועיין לעיל סימן ק"ך סק"ד
 מה שכתבנו שם: ב (יג) הטועם וכו'. דאע"ג דאסור ליהנות מן
 העוה"ו בלא ברכה אפילו כל שהוא בין באכילה בין בשמיה היינו
 כשמכוין לאכול ולשתות (ל) אכל הכא שאין כונתו אלא לטעום לידע
 אם צריך מלה או חבלין א"ל ברכה לא לפניה ולא לאחריה ואפילו
 אם הוא אוכל קצת מהמאכל אחר הבישול [שאין ציכלמו לתקן או
 המאכל] ורק לידע אם הוא טוב ג"כ מנכדים הא"ר והפמ"ג דגם זה
 בכלל טעימה אחרי שאין כונתו לשם אכילה: (יד) עד רביעית.
 כמו שמתכוין לאכילה. ועיין במ"א שכתב דעד רביעית דשרי היינו
 אפילו לטעום מהרבה קדירות ומיהו אם כונתו לאכול מעט אסור
 דבר אוכל לידע אם הוא טוב (לג) מנכדים האחרונים דשיעורו הוא רק
 ר' עד כזית. ודע דאף שבשו"ע כתב אין צריך לברך ממילא אסור
 לברך דהו"ל ברכה לנטול [אחרונים]: (טו) ואפילו אם הוא בולעו. ואם
 הוא פולט (לג) מותר אפילו ביומ"ר רביעית בלי ברכה
 גם לדעה זו: (טז) טעון ברכה. אפילו בכל שהוא כיון שיש לו הגאח
 מעיו: (יז) כשחזור ופולט. דבזה המירו כשכונתו רק לטעימה
 בעלמא כיון שאין לו רק הגאח החיך מהתבשיל שטעם (לד) או מהאוכל
 שלענ. ואותן שנותנין עשב שקורין טובא"ק לתוך שפופרת
 ומדליקין אותו ושואבין העשן צפיהם נסתפק המ"א בזה אי
 הוא כטועם ופולט (לה) והאחרונים החליטו בפשיטות שאין לברך על
 עיסון הטב"ק הזה: (יח) ואז אפילו וכו'. וע"כ הלועם לחיטוק כיון
 שאינו בולע אפילו להרבה א"ל ברכה: (יט) וספק ברכות
 להקל

ביאור הלכה

* עד רביעית. עיין במ"ב מש"כ בשם המ"א דאפילו לטעום מהרבה
 קדירות שרי והנה א"ל לומר דכונתו מכולם כדי רביעית דא"כ
 מאי רבותא ועוד מזה זה שקים אח"כ ומיהו אם כונתו לאכול מעט וכו'
 דה"ל אכילה מעלייתא מאי מעלייתא הכא מה דהוי מהרבה קדירות כיון
 דבין כולם לא היה אלא כדי רביעית ואי משום דכונתו לאכול א"כ אפילו
 מקדירה אחת נמי יהיה אסור וע"כ נראה דכונת המ"א הוא דמותר כדי
 רביעית מכל קדירה וקדירה דעל כל אחת בשם טעימה מקרי לידע אם לזכיה
 מלה ותכלין. ולכאורה דבריו אלו שייכים לשתי הדעות המנוצרות בסמ"ן
 תקס"ו סי' כ"ד דהיינו להפוסקים שם דאפילו בזה אחת מותר כדי רביעית
 יהיה מותר מכל קדירה וקדירה רביעית בנ"א ולהפוסקים שם דדוקא מעט
 מעט יהיה מותר מכל קדירה מעט מעט עד כדי רביעית אמנם ראיתי לקמן
 שם צביואר הגר"א דס"ל דשתי הדעות שם הוא רק לענין התענית אבל
 לענין ברכה אי נקטר דקונת הגמרא קאי עלה ע"כ מה דקאמרה הגמרא
 כדי רביעית היינו בזה אחת והכא בעינינו הלא לדעה ראשונה דהוא דעת
 הרמב"ם דדע דס"ל דהפוסק קאי אף לברכה וזו שכתב הגר"א וא"כ
 ע"כ דס"ל דאפילו בזה אחת שרי. ודע עוד דמה שקים המ"א דאם
 כונתו לאכול מעט אסור לעשות הרבה פעמים דהו"ל אכילה מעלייתא

שער הציון

מתרגם: ס' שפיס

(כה) להרשב"א דנקטין כותיה נגד הר"י וכו"ש להרא"ש ועיין בפמ"ג וציד אפרים. ודע דנמאמר מרדכי
 מפסק מאד בזה ומ"מ אחרי שכתב
 אחרונים העמיקו כהמ"א קשה להקל בזה. ודע עוד דמה שכתב בנ"ט ואפילו אם אכל הגרעין
 כבר הסיגו במ"מ דאין זה המסקנא לדינא:
 (כו) אחרונים: (כז) אחרונים. ואף דיש להסתפק עוד דלמא כזית הוא כשליש בינה
 אולי לא מחמירין כולי האי: (כח) ט"ו ועיין לעיל בסמ"ן ק"ס
 במ"ב ס"ק י"ד ולכתחלה בודאי יש להחמיר כדכתיבו: (כט) מ"א: (ל) ואם כונתו לטעימה
 וגם ליהנות מזה יש לעיין ולכאורה ראיה מלעיל סימן ר"ד ס"ח
 דצריך לברך אכל באתם התם שאני דאפילו אינו מתכוין להנאה כלל צריך לברך
 ומח"א משמע דצריך לברך: (לא) הרא"ש ולקמן סימן תקס"ו וכו"כ
 בספר נהר שלום ע"ש: (לב) ע"ת וא"ר: (לג) כ"כ כמה אחרונים וכו"כ
 צביואר וכו"כ הגר"א צביואר [דלא כדמשמע מאיזה אחרונים לדעה
 ראשונה בזה מרביעית גם בפולט אסור] ולישאל דאפילו אינו מדוקדק לפ"ו
 וכבר העיר בזה הע"ת: (לד) מ"א: (לה) עיין בשע"ת ומגן גבורים:

הגהות ותיקונים: א) ועיין שו"ת הלכות קטנות ח"א סימן ק"א:
 ז' יקוב"י דברי הרב: א) ובסידור פרק ח' הלכה א' מביא רק יין. ב) ובסידור סדר ברכת הנהנין פרק ח'
 הלכה י"א כתב: ולא עד בכלל. ג) ובסידור פרק ח' הלכה י"א לא מביא עד כזית. ד) ובסידור פרק ח' הלכה י"א כתב שאם טעם
 ופולט רביעית או יותר צריך לברך.

